

12. Økonomisk politik

Økonomisk politik kan defineres som myndighedernes forsøg på at påvirke eller styre samfundets økonomiske udvikling. En væsentlig del af den økonomiske politik går ud på at udjævne konjunkturbewægelser, men også strukturelle ændringer i samfundsøkonomien kan påvirkes gennem den økonomiske politik.

I Danmark er regeringen og Folketinget på de fleste områder økonomisk-politisk myndighed. Visse beføjelser, navnlig hvad angår regulering af penge-, kredit- og valutaforhold, er dog tillagt Nationalbanken.

I de foregående kapitler er behandlet en række af de økonomiske politikker, som er til rådighed. Det drejer sig om valutakurspolitik (kap. 4), finanspolitik (kap. 8), pengepolitik (kap. 8), og arbejdsmarkedspolitik (kap. 9). Hensigten med dette kapitel er at give en samlet vurdering af den økonomisk-politiske indsats.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

Mål i den økonomiske politik

Aa

Sidens indhold

- [Målkonflikter](#)
- [Samfundsøkonomiske balanceproblemer](#)

Målene for den økonomiske politik er naturligvis bestemt af de ønsker, som det politiske system har til den fremtidige samfundsudvikling. Meget bredt formuleret bør den økonomiske politik medvirke til at skabe "et bedre samfund". Hvad dette konkret indebærer, er netop, hvad der adskiller de forskellige politiske grupperinger. Diskussionen om indholdet af begrebet "et bedre samfund" falder uden for rammerne af denne fremstilling. Det skal blot her konstateres, at den økonomiske politik oftest præsenteres i forhold til følgende målsætninger:

- Lav arbejdsløshed
- Ligevægt på betalingsbalancens løbende poster
- Lav og stabil inflation
- Bæredygtig økonomisk vækst
- En socialt rimelig fordeling af samfundets goder

Lav arbejdsløshed er af flere grunde en central målsætning. For det første giver arbejdsløshed anledning til et ressourcesspild, ved at samfundet går glip af produktion. Der kan også opstå problemer med udstødning fra arbejdsmarkedet, idet den ledige kan miste erhvervsevnen, hvis ledighedsperioden bliver lang. Herudover vil der ofte være sociale og menneskelige problemer forbundet med arbejdsløshed. Her tænkes ikke kun på, at arbejdsløse ofte er økonomisk dårligere stillet end beskæftigede, men også på, at arbejdsløshed betyder store ændringer i den enkeltes sociale situation. I et samfund som det danske er den enkeltes vurdering af sig selv og af andre i høj grad baseret på positionen i arbejdslivet.

Hvad vil lav arbejdsløshed da sige? Ofte formuleres denne målsætning som et ønske om fuld beskæftigelse. Fuld beskæftigelse indebærer, at alle, som ønsker det og er i stand til det, kan få

et job til den gældende løn. Når der tales om fuld beskæftigelse, skal man være opmærksom på, at en total fjernelse af al arbejdsløshed er urealistisk. Der vil altid være et antal, som er ledige på grund af jobskifte, netop afsluttet uddannelse o.l.

En anden målsætning er *betalingsbalancelevægt*. Er der underskud på betalingsbalancens løbende poster, skal det finansieres ved nedgang i valutareserven (den internationale likviditet) og/eller ved låntagning i udlandet. Har et land gennem længere tid underskud, bliver resultatet, at der oparbejdes en gæld til udlandet.

En stor udlandsgæld skaber et afhængighedsforhold til udlandet, som på længere sigt begrænser underskudslandets handlefrihed. Endvidere betyder en stor udlandsgæld i sig selv en risiko for at blive fanget i en "rentefælde", hvor man er nødt til at optage lån i udlandet blot for at kunne betale renterne på den eksisterende udlandsgæld. Vejen mod – og ud af - en sådan rentefælde illustreres i [figur 12.1](#).

Figur 12.1 Betalingsbalance og renteudgifter. Danmark 1966-2021

Kilde: *Danmarks Statistik*

Den røde kurve i [figur 12.1](#) viser, at rentebetalerne, der udgør hovedparten af nettoformuebetalerne, indtil midten af 1980'erne lagde beslag på en stigende andel af Danmarks løbende valutaindtjening. I 1986 udgjorde nettorenteudgifterne til udlandet mere end 10 procent af de samlede eksportindtægter. Der blev derfor mindre og mindre "plads" til importudgifter, der jo på længere sigt også helst skulle dækkes af eksportindtægterne. Fra slutningen af 1980'erne har faldet i renteniveauet og stigningen i eksportindtægterne vendt udviklingen.

Nogle vil måske undre sig over, at målsætningen ikke hedder "overskud på betalingsbalancens løbende poster". Forklaringen går dels på internationale hensyn: Det er ikke realistisk, at alle lande stræber mod overskud på betalingsbalancens løbende poster. Da en valutaindtægt i et land pr. definition er en valutaudgift i et andet land, må der være ligevægt på de løbende poster i hele verdens betalingsbalance. Desuden vil et permanent overskud på de løbende poster give de modsatte resultater af underskud: Danmark låner stadig flere penge ud til udlandet. Hvorfor ikke hellere bruge pengene selv?

Målsætningen om en *lav og stabil inflation* hænger til dels sammen med betalingsbalance-målsætningen. Jo højere inflationstakten i Danmark er, jo sværere vil det være at sælge danske produkter i konkurrence med udenlandske varer. I en situation med underskud på betalingsbalancens løbende poster, kan det derfor være ønskeligt at få begrænset løn- og prisstigningerne.

Der er imidlertid også andre grunde til at søge inflationen begrænset. I [kapitel 11](#) nævntes, at inflationen har virkning på indkomstfordelingen, at inflationen skaber usikkerhed om fremtiden og hæmmer opsparingen i samfundet, samt at en tiltagende inflation kan svække tilliden til pengesystemet. Endelig tyder erfaringerne fra 1970'erne og 1980'erne på, at det er vanskeligt at sænke inflationen, hvis den i en periode har ligget på et højt niveau.

Økonomisk vækst indgår blandt målsætningerne i de fleste lande på grund af de muligheder for øget materiel levestandard, som skabes gennem en produktionsforøgelse. I de senere år der været en tendens til, at man formulerer vækstmålsætningen mere nuanceret, blandt andet inspireret af den voksende miljøbevidsthed, der stiller krav om en bæredygtig vækst. Det indebærer, at der i den økonomiske vækst tages hensyn til en bevarelse og udvidelse af naturgrundlaget. Derfor må der, i højere grad end tidligere, tages miljøhensyn i de økonomisk-politiske beslutninger.

Målsætningen om en *socialt rimelig fordeling* viser sig i indretningen af de offentlige finanser, hvor sociale hensyn gør sig gældende i skattesystemet og ikke mindst på udgiftssiden. Den gratis forsyning med en lang række offentlige goder virker i sig selv udlignende. Herudover er en lang række ydelser forbeholdt personer med lav indkomst. Sociale hensyn spiller også en rolle ved udformningen af økonomisk-poli-tiske indgreb.

Målkonflikter

⋮

Ovenstående målsætninger er naturligvis ikke helt entydige, idet der kan være forskellige opfattelser af, hvad der er et acceptabelt niveau for arbejdsløsheden, for inflationsraten, for væksten samt hvad begrebet socialt rimelig fordeling indebærer.

Generelt kan man sige, at der er forskel på prioriteringen af de enkelte målsætninger. Efter nogles mening er bekämpelse af arbejdsløsheden det væsentligste. Andre er af den opfattelse,

at man først må have inflationsproblemer og udlandsgæld ud af verden. Det betyder, at selv om man er enig i vurderingen af den aktuelle økonomiske situation, behøver der ikke at være enighed om den økonomiske politik.

Et andet problem vedrørende de økonomiske målsætninger kan være, at de nævnte mål slet ikke passer sammen. Nærmer man sig opfyldelsen af det ene mål, kan det være, at samfundet kommer længere væk fra opfyldelsen af andre mål. Der foreligger da en *målkonflikt*. Et eksempel kan være, at regeringen prøver at formindske arbejdsløsheden ved at nedsætte skatterne. Skattenedsættelserne vil føre til større efterspørgsel, mere produktion og beskæftigelse, men også til mere import og måske højere prisniveau. Derfor vil en begrænsning af ledigheden kunne give højere inflation og en dårligere betalingsbalance.

En af årsagerne til, at der er målkonflikter, er, at målene er indbyrdes afhængige. De faktorer, som er med til at bestemme arbejdsløshedens størrelse, påvirker også betalingsbalance, inflation, vækst og fordeling og omvendt.

Samfundsøkonomiske balanceproblemer

Målsætningen om økonomisk vækst og fremgang i levestandard havde en fremtrædende plads i samfundsøkonomien i 1960'erne. Med krisen i 1970'erne fik den store ledighed og den dårlige betalingsbalance hoveddopmærksomheden i den økonomiskpolitiske debat i Danmark. Siden 1980'erne er man i de fleste lande blevet mere og mere opmærksom på de problemer, en høj inflation skaber for samfundet. I dag er de fleste økonomer af den overbevisning, at en lav og stabil inflation er forudsætningen for, at økonomien på længere sigt kan vokse på en måde og i en grad, så stor ledighed og store underskud på betalingsbalancen kan undgås.

Figur 12.2 Mål for økonomisk politik

Man kan nu spørge, om det overhovedet er nødvendigt at føre økonomisk politik. Det er tidligere omtalt, at der er kræfter i økonomien, som af sig selv fører mod ligevægt.

Imidlertid er den ligevægt, som økonomien af sig selv bevæger sig hen imod, ikke nødvendigvis den ligevægt, som opfylder de økonomisk-politiske målsætninger.

I [kapitel 11](#) blev det forklaret, hvordan der på længere sigt er en tendens mod ligevægt mellem samlet udbud og samlet efterspørgsel. I SE/SU-diagrammet vil økonomien på længere sigt bevæge sig mod punktet L:

Desværre har man ingen garanti for, at der i punktet L fx er ligevægt på betalingsbalancen og høj beskæftigelse. Det kan meget vel tænkes, at ligevægtsinflationen (π_0) er for høj til, at danske virksomheder kan gøre sig gældende i konkurrencen med udenlandske virksomheder. Ligevægtsindkomsten Y^* , som er den potentielle nationalindkomst, kan svare til et niveau for den strukturelle ledighed, som vurderes at være for højt. Er det tilfældet, vil den ønskede ligevægt ikke findes i L, men fx i Ø.

Det betyder, at den samfundsøkonomiske balance (L) ikke passer med den økonomisk-politiske balance (Ø). Politikerne vil noget andet end økonomiens markedskræfter. Derfor opstår der et balanceproblem.

Opgaven for den økonomiske politik bliver da at påvirke samfundsøkonomien, så den faktiske ligevægt bliver den ønskede ligevægt. Altså at punkterne L og Ø i [figur 12.3](#) bliver sammenfaldende. Det er illustreret i [figur 12.4](#).

Figur 12.3 Makroøkonomisk og ønsket ligevægt

Figur 12.4 Fra makroøkonomisk ligevægt til ønsket ligevægt

I [figur 12.4](#) flyttes SU-kurven nedad og SE-kurven til venstre for at komme nærmere på den ønskede ligevægt. Skal den ønskede ligevægt fastholdes på lang sigt, kræver det desuden, at den langsigtede SU-kurve rykkes til højre.

Hvordan kan man i praksis påvirke samfundsøkonomien, så den ligevægt, økonomien danner, bedre svarer til politikernes ønsker? Dette spørgsmål er emnet for dette kapitel.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

← Forrige

Næste →

Metoder i den økonomiske politik

Aa

Figur 12.5 viser en oversigt over de midler, som er til rådighed i den økonomiske politik. En vigtig opdeling er sondringen mellem konjunkturpolitik og strukturpolitik.

Figur 12.5 Metoder i den økonomiske politik

Konjunkturpolitikken søger at undgå store kortsigtede udsving i beskæftigelse, betalingsbalance og inflation. Det er oftest ændringer i efterspørgslen, som skaber de kortsigtede udsving i samfundsøkonomien. Derfor består konjunkturpolitikken mest af midler, som påvirker størrelsen eller sammensætningen af samfundets samlede efterspørgsel. I SE/SU-modellen kan konjunkturpolitikkens virkninger illustreres ved at flytte SE-kurven.

Mens konjunkturpolitikken søger at bekæmpe midlertidige uligevægte i økonomien, har *strukturpolitikken* et mere langsigtet perspektiv. Det drejer sig her om at påvirke den fremtidige økonomiske udvikling og samfundsøkonomiens struktur.

Strukturpolitikken kan tage mange former. På kortere sigt kan man søge at ændre virksomhedernes konkurrenceevne ved at påvirke deres omkostningsniveau. Hvis man gennem indkomstpolitikken sørger for, at lønstigningerne begrænses, vil det give lavere inflationsforventninger og lavere inflation. En stabil penge- og valutakurspolitik som fx den danske, hvor kronekursen holdes fast over for euroen, kan bruges til at stabilisere inflationsforventningerne og dermed inflationen.

Arbejdsmarks- og erhvervspolitikken vil typisk have mere langsigtede perspektiver. Der kan være tale om ændrede regler for beskatning og folkepension, som kan påvirke befolkningens lyst til opsparing og arbejdsindsats. Uddannelsespolitik og teknologipolitik kan påvirke produktiviteten i erhvervene. En succesfuld arbejdsmarks- og erhvervspolitik vil kunne flytte den langsigtede SU-kurve mod højre og dermed øge den potentielle nationalindkomst.

I det følgende afsnit vil virkninger af forskellige konjunkturpolitiske og strukturpolitiske metoder blive analyseret ved hjælp af SE/SU-modellen.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

← Forrige

Næste →

Virkninger af konjunkturpolitik på længere sigt

Aa ┌ ┓

Sidens indhold

- [Konjunkturpolitikken som redskab til at fjerne store outputgab](#)
- [Konjunkturpolitikkens langsigtede virkninger](#)
- [Konjunkturpolitikkens utilstrækkelighed](#)

I [kapitel 8](#) analyseredes konjunkturpolitikkens virkninger i Keynes-modellen. Her var fokus på de kortsigtede virkninger af konjunkturpolitikken. I dette afsnit undersøges konjunkturpolitikken i SE/SU-modellen, hvor fokus er på konjunkturpolitikkens muligheder og virkninger på lidt længere sigt, herunder konjunkturpolitikkens betydning for inflationsraten.

Konjunkturpolitikken som redskab til at fjerne store outputgab

I [kapitel 8](#) fremhævedes konjunkturpolitikkens opgave med at undgå længere perioder med stor ledighed og negative outputgab samt længere perioder med overophedning og positive outputgab.

Negative outputgab kan modvirkes gennem en ekspansiv konjunkturpolitik, der øger den samlede efterspørgsel. I SE/SU-modellen er virkningen af en ekspansiv konjunkturpolitik, der fjerner et negativt outputgab, vist i [figur 12.7](#).

Figur 12.7 Ekspansiv konjunkturpolitik

I punkt 1 er der et negativt outputgab, bestemt af forskellen mellem Y_1 og Y^* . En ekspansiv konjunkturpolitik, der øger efterspørgslen fra SE_1 til SE_2 , vil bringe ligevægtsnationalindkomsten på niveau med den potentielle nationalindkomst, Y^* , og dermed fjerne det negative outputgab. Inflationen vil stige fra π_1 til π_2 .

Omvendt kan det hjælpe at føre kontraktiv konjunkturpolitik i en periode, hvor økonomien er præget af overophedning, dvs. positive outputgab med tendens til stigende inflation og mangel på arbejdskraft.

Figur 12.8 Kontraktiv konjunkturpolitik

I SE/SU-modellen er virkningen af en kontraktiv konjunkturpolitik, der fjerner et positivt outputgab, illustreret i [figur 12.9](#).

Figur 12.9 Kontraktiv konjunkturpolitik

I punkt 1 er der et positivt outputgab, bestemt af forskellen mellem Y_1 og Y^* . En kontraktiv konjunkturpolitik, der reducerer efterspørgslen fra SE_1 til SE_2 , vil bringe ligevægtsnationalindkomsten på niveau med den potentielle nationalindkomst, Y^* , og dermed fjerne det positive outputgab. Inflationen vil falde fra π_1 til π_2 .

Konjunkturpolitikkens langsigtede virkninger

⋮

I [figur 12.7](#) og [12.9](#) rammer konjunkturpolitikken præcist i den forstand, at outputgabene bliver lukket, og der dannes ligevægt ved potentiel nationalindkomst og en inflation, der svarer til den forventede inflation. Konjunkturpolitikken kan dermed være en hurtig metode til at få skabt langsigtet ligevægt. Uden konjunkturpolitik ville tilpasningen ske gennem ændringer af inflationsforventninger og pris- og lønstigningstakt. Det ville være en langsommere proces, jf. [figur 11.19](#) og [11.20](#).

Der kan imidlertid være flere grunde til, at konjunkturpolitikkens virkninger på længere sigt ikke er tilfredsstillende.

Konjunkturpolitikken kan "ramme ved siden af"

⋮

Et problem kan være vanskelighederne ved at dosere konjunkturpolitikken så præcist, at den hurtigt får bragt samfundsøkonomien på niveau med den potentielle nationalindkomst. Resultatet kan blive utilsigtede ændringer i inflation og inflationsforventninger.

I [figur 12.10](#) er stigningen i den samlede efterspørgsel større end nødvendigt for at nå op på den potentielle nationalindkomst. Konjunkturpolitikken vil bevirke, at makroøkonomiens

ligevægt forskydes fra punkt 1 til punkt 2, hvor det negative outputgab er afløst af et positivt outputgab.

Figur 12.10 For ekspansiv konjunkturpolitik

Overophedningen af økonomien kan som nævnt i [kapitel 11](#) igangsætte en proces, der resulterer i øget inflation og højere inflationsforventninger. I figuren viser de højere inflationsforventninger sig ved, at den kortsigtede SU-kurve forskydes opefter. Økonomien bevæger sig mod en langsigtet ligevægt i punkt 3, hvor inflationen er steget mærkbart i forhold til udgangspunktet.

I Danmark blev finanspolitikken i årene op til finanskrisen i 2008-2009 af De Økonomiske Vismænd og af Nationalbanken vurderet til at være for ekspansiv. Finanseffekten (se [figur 8.10](#)) var i 2005 til 2007 svagt positiv på trods af, at der i disse år var store positive outputgab. Vismændene og nationalbanken advarede i deres rapporter om risikoen for, at manglen på arbejdskraft ville kunne føre til højere inflation.

Den langsigtede ligevægt kan have højere inflation end ønsket

Selv om konjunkturpolitikken bringer økonomien mod en langsigtet ligevægt, er det ikke sikkert, at den inflationsrate, der er i den langsigtede ligevægt, er tilfredsstillende. En høj inflation kan gøre det vanskeligt at afsætte indenlandske varer i konkurrence med udenlandske varer. Det kan skabe betalingsbalanceproblemer og reducere økonomiens vækstmuligheder.

I [figur 12.11](#) er problemet med for høj inflation illustreret i SE/SU-modellen. I punkt 1 er den langsigtede ligevægt, som passer til inflationsforventninger og potentiel nationalindkomst. Inflationen er π_1 , som er noget højere end den ønskede inflation π^* .

Figur 12.11 Langsigtet ligevægt med for høj inflation

For at bringe inflationen ned på det ønskede niveau uden at ændre nationalindkomsten, vil det være nødvendigt med en samtidig reduktion af den samlede efterspørgsel (SE_1 til SE_2) og af inflationsforventningerne (SU_{KORT}^1 til SU_{KORT}^2), så der kan dannes ligevægt ved den ønskede inflationsrate i punkt 2. Konjunkturpolitikken kan klare reduktionen af efterspørgslen, mens der må andre midler til for at sænke inflationsforventningerne.

Problemet med, at en ekspansiv konjunkturpolitik fører hen mod en langsigtet ligevægt med højere inflation end ønsket, kan minde om den makroøkonomiske situation i perioden med de store oliekriser fra starten af 1970'erne til starten af 1980'erne. I Danmark forsøgte man i denne periode at afbøde krisens negative virkninger på produktion og beskæftigelse ved at føre en ekspansiv konjunkturpolitik og ved gentagne gange at devaluere den danske krone. Det viste sig, at denne strategi førte til en vedvarende stigning i inflationsraten, uden at der skete afgørende forbedringer i beskæftigelse og betalingsbalance.

I starten af 1980'erne blev den økonomiske politik derfor lagt om. Målsætningen om lav inflation blev opprioriteret. Devalueringsstrategien blev afløst af den faste kronekurspolitik, og der blev gennemført en række indkomstpolitiske indgreb, blandt andet statslige indgreb i overenskomstforhandlingerne og afskaffelse af den automatiske dyrtidsregulering (pristalsregulering) af lønningerne. Siden har fastkurspolitikken og ønsket om lav inflation været styrende for den økonomiske politik i Danmark. Også i udlandet fik inflationsmålsætningen høj prioritet, og mange centralbanker valgte en årlig prisstigningstakt omkring 2 pct. som det primære mål for pengepolitikken. Den internationale konsensus om dette inflationsmål har haft stor betydning for de lave prisstigningstakter i de fleste vestlige økonomier i en lang periode fra ca. 1990 og frem til 2022.

Den langsigtede ligevægt kan have en for lav potentiel nationalindkomst

Et andet problem ved økonomiens langsigtede ligevægt kan være, at den potentielle nationalindkomst ikke er i stand til at sikre en tilfredsstillende beskæftigelse eller tilstrækkelige skatteindtægter til at finansiere de offentlige udgifter. I den langsigtede ligevægt kan der derfor være en meget høj strukturel ledighed samt problemer med stor offentlig gæld og et strukturelt underskud på de offentlige finanser.

I [figur 12.12](#) er problemet med en utilstrækkelig aktivitet og beskæftigelse illustreret i SE/SU-modellen. I punkt 1 er den langsigtede ligevægt, som passer til inflationsforventninger og potentiel nationalindkomst. Den potentielle nationalindkomst er her Y^* , som er noget lavere end den ønskede potentielle indkomst $Y^*\emptyset$. For at bringe den potentielle nationalindkomst op på det ønskede niveau, vil det være nødvendigt at foretage strukturelle ændringer, der kan øge økonomiens produktionskapacitet. I diagrammet vises de strukturelle ændringer ved at flytte den langsigtede udbudskurve mod højre (SU_{LANG}^1 til SU_{LANG}^2). Herved skabes et negativt outputgåb, som økonomien vil eliminere ved at skabe en ny langsigtet ligevægt i punkt 2. Tilpasningsprocessen vil være som analyseret i [kapitel 11](#) (se fx [figur 11.16](#) og [11.20](#)). Som led i denne proces sænkes inflation og inflationsforventninger, og det får efterspørgslen til at stige, så den passer med den ny potentielle nationalindkomst.

Figur 12.12 Utilstrækkelig potentiel nationalindkomst

I Danmark har der i de senere år været adskillige eksempler på, at økonomien har bevæget sig mod en langsigtet ligevægt, der ikke gav et tilfredsstillende aktivitets- og beskæftigelsesniveau. I sidste afsnit nævntes omlægningen af den økonomiske politik i starten af 1980'erne, hvor der

blev sat mere fokus på at holde en lav inflation. I perioden frem mod starten af 1990'erne lykkedes det at bringe inflationen ned på et stabilt lavt niveau omkring 2 pct. p.a. Derimod lykkedes det i denne periode ikke at få bragt ledigheden ned på et acceptabelt niveau. I starten af 1990'erne så det ud, som om ledigheden havde bidt sig fast på et niveau over 10 pct.

Derfor iværksatte man fra starten af 1990'erne en række reformer af arbejdsmarkedspolitikken, der havde til formål at reducere den strukturelle ledighed gennem en forøgelse af arbejdskraftens mobilitet. I denne periode opstod den såkaldte "Flexicurity"-model, der er omtalt i [kapitel 9](#). En øget mobilitet af arbejdskraften vil øge det effektive arbejdsudbud, og det er netop en af metoderne til at øge økonomiens potentielle nationalindkomst.

Et andet eksempel på en utilstrækkelig potentiel nationalindkomst er udsigterne til de demografiske ændringer, som i mange lande betyder, at store årgange af ældre forlader arbejdsmarkedet og bliver erstattet af små årgange af unge. Denne udvikling kan føre til et fald i arbejdsstyrken og følgende mangel på arbejdskraft. Dette kan så føre til problemer med at skaffe tilstrækkelige skatteindtægter til at finansiere de voksende offentlige udgifter.

Disse udsigter har i Danmark ført til nedsættelse af flere ekspertkommissioner, blandt andet Velfærdscommissionen, Skattekommisionen, Arbejdsmarkedskommisionen og Produktivitetskommisionen, der alle havde til opgave at komme med forslag til strukturreformer, der kunne sikre den fortsatte udvikling af det danske velfærdssamfund.

Konjunkturpolitikkens utilstrækkelighed

⋮

Det foregående afsnit har illustreret, at selv om konjunkturpolitikken kan være en god metode til at fremskynde tilpasningsprocessen hen mod den langsigtede ligevægt, er det ikke sikkert, at konjunkturpolitikken på længere sigt kan bidrage til at skabe et acceptabelt niveau for ledighed og inflation.

Hvis konjunkturpolitikken bruges til at holde nationalindkomsten højere end sit potentielle niveau, vil resultatet på lidt længere sigt udelukkende være en højere inflation. På længere sigt vil det i en åben økonomi kunne bidrage til at forringe den internationale konkurrenceevne og dermed påvirke betalingsbalancen.

Konjunkturpolitikken virker hovedsageligt ved at påvirke niveauet for den samlede efterspørgsel. For at skabe et acceptabelt langsigtet niveau for betalingsbalance, ledighed og inflation, kan det være nødvendigt at påvirke økonomiens udbudsside. Disse påvirkninger kaldes i det følgende *strukturpolitik*, da de typisk går ud på at påvirke de strukturelle rammer for den økonomiske aktivitet, fx via ændringer i arbejdsmarksregler og erhvervslovgivning. I SE/SU-modellen viser strukturpolitikken sig ved forskydninger af de kort- og langsigtede SU-kurver.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

[← Forrige](#)

[Næste →](#)

Strukturpolitik

Aa

Strukturpolitikken kan opdeles i to kategorier.

Den ene kategori tager udgangspunkt i de metoder, der kan tages i anvendelse for at påvirke inflationsforventningerne og dermed niveauet for "den normale inflation". I det følgende vil metoderne i denne kategori blive kaldt *inflationskontrol*. Virkningerne af inflationskontrol vil i SE/SU-modellen vise sig ved, at den kortsigtede SU-kurve forskydes.

Strukturpolitikkens anden kategori handler om metoder til at påvirke niveauet for den potentielle nationalindkomst og dermed placeringen af den langsigtede SU-kurve. Normalt vil det handle om at få øget niveauet for den potentielle nationalindkomst, så samfundsøkonomiens ressourcer kan udnyttes bedre og danne grundlag for en høj levestandard. Denne anden kategori kaldes *vækstpolitik*.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

 [Forrige](#)

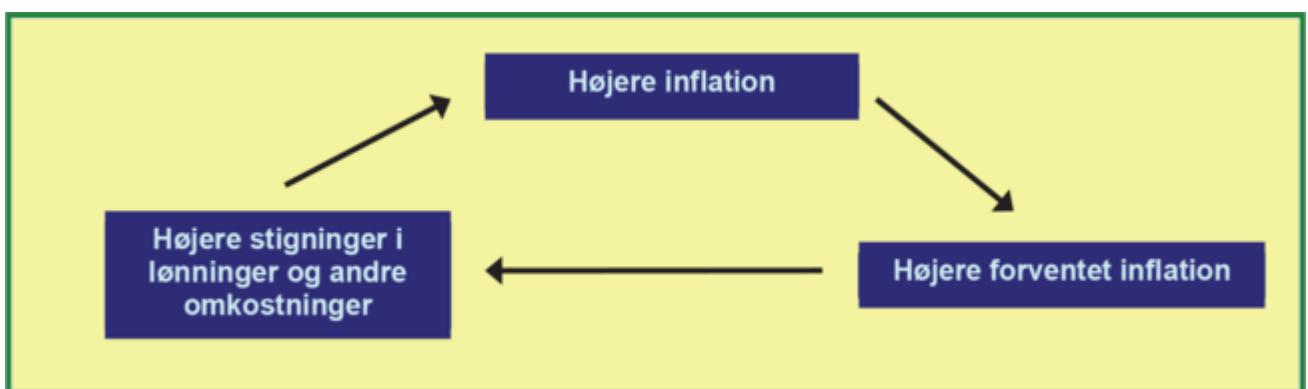
[Næste](#)

Strukturpolitik på kortere sigt.

Inflationskontrol

Aa ☰ :

Et vigtigt element i inflationskontrollen er at undgå, at samlet efterspørgsel og lønstigninger stiger til et niveau, hvor inflationsforventningerne kommer til at ligge højere end den ønskede inflation. Hvis det ikke lykkes, kan der være en risiko for at "inflationsmotoren" løber løbsk, og samfundsøkonomien bliver fanget i et negativt inflationskredsløb, som vist i [figur 12.13](#).

Figur 12.13 Det negative inflationskredsløb

Omsat til SE/SU-modellen betyder det, at inflationskontrollen har to opgaver. Den ene er at sørge for, at SU_{KORT} rammer den potentielle nationalindkomst ved en inflation, der er tæt på den ønskede. For at det kan lykkes, må den økonomiske politik være indrettet på at stabilisere inflationsforventningerne på et niveau, der passer til den ønskede inflationsrate. Det kan man kalde den *forebyggende inflationskontrol*.

Inflationskontrollens anden funktion er at være i stand til at bremse inflationsforventningerne og inflationen, hvis den har bidt sig fast på et for højt niveau. I SE/SU-modellen handler det om metoder til at få skubbet SU_{KORT} nedad, fx fra SU_{KORT1} til $SU_{KORT\emptyset}$ i [figur 12.14](#). Her kan man tale om *akut inflationskontrol*.

Figur 12.14 Inflationskontrol

Akut inflationskontrol. Indkomstpolitik

Antag, at økonomien har bidt sig fast i en ligevægt, hvor inflationen er højere end ønsket, mens nationalindkomsten ikke overstiger den potentielle nationalindkomst. Situationen kan illustreres ved punkt 1 i [figur 12.15](#). Den ønskede kombination af inflation og potentiel nationalindkomst illustreres i figuren ved punkt 3. Problemet for den økonomiske politik er nu at bevæge ligevægtspunktet fra punkt 1 til punkt 3.

Figur 12.15 Sænkning af inflationsraten

Som beskrevet i [kapitel 11](#) kræver det, at der på en eller anden måde kan sættes gang i "det gode inflationskredsløb", jf. [figur 12.16](#).

Figur 12.16 Det gode inflationskredsløb

En metode er at bruge en kontraktiv konjunkturpolitik til at skabe et negativt outputgab. Som det blev vist i [figur 11.15](#), vil et negativt outputgab på længere sigt give lavere lønstigninger, lavere inflation og lavere inflationsforventninger.

I [figur 12.15](#) er denne tilpasning vist ved bevægelsen fra punkt 1 over punkt 2 ned til punkt 3. Problemet ved denne metode er, at det erfaringsmæssigt tager lang tid før en lavere efterspørgsel dæmper inflation og inflationsforventninger, samt at der i denne periode kan være høj ledighed og et stort produktions- og indkomsttab for samfundsøkonomien.

Det er derfor nærliggende at lede efter hurtigere og mere direkte metoder til at sætte det gode inflationskredsløb i gang. En metode er *indkomstpolitikken*, der består af direkte indgreb over for pris- og løndannelsen i samfundet. Der kan fx være tale om indførelse af pris- og lønstop, indgreb i overenskomstforhandlingerne, forbud mod specielle lønreguleringssystemer samt tilskud til virksomhederne med det formål at undgå prisstigninger.

Hvis virksomhederne og lønmodtagerne er enige i, at indkomstpolitiske indgreb er nødvendige og har tillid til, at regeringen vil gøre, hvad der er nødvendigt for at bringe inflationen ned, kan indkomstpolitikken være et effektivt middel til at nedbringe inflationsforventninger og inflation.

Men hvis virksomhederne og lønmodtagerne ikke er enige i behovet for indkomstpolitikken og ikke har tillid til, at den vil få effekt, kan indkomstpolitikken vise sig virkningsløs. Fx kan det være svært for en regering at skabe en troværdig indkomstpolitik, hvis den samme regering har regeret i en periode, hvor inflationen er steget voldsomt. En ny regering, der kommer til i en periode med stor krisbevidsthed i befolkningen, kan have bedre muligheder for at skabe en troværdig omlægning af den økonomiske politik.

Et eksempel på indkomstpolitiske elementer, der har været effektive, er den omlægning af den økonomiske politik, der fandt sted i Danmark, da Schlüter-regeringen kom til i 1982. Udgangspunktet var en samfundsøkonomi med lav vækst, stort underskud på

betalingsbalancen samt en inflationsprocent og en ledighedsprocent, der begge var højere end 12. Den nye regering lagde stor vægt på at introducere en ny økonomisk politik, hvor nedbringelse af inflationsraten var meget højt prioriteret.

Blandt de indkomstpolitiske elementer i den nye økonomiske politik var en afskaffelse af "den automatiske dyrtidsregulering", der var en mekanisme, hvor alle lønninger automatisk steg i takt med stigningerne i forbrugerprisindekset. Desuden indførtes løn- og avancestop samt begrænsninger i selskabernes udbyttebetalinger.

Udover indkomstpolitiske elementer blev der også introduceret en ny valutakurspolitik, hvor der ikke længere ville blive devalueret. De mange devalueringer i årene op til 1982 havde ikke løst de danske betalingsbalanceproblemer, men derimod bidraget til store stigninger i priserne på importerede varer og dermed til inflationen. Devalueringsstrategien blev afløst af "den faste kronekurspolitik", hvor målet var at holde kronen fast over for de øvrige valutaer i EF's valutasamarbejde og samtidig stræbe mod en inflation, der ikke var højere end hos vores handelspartnere.

Omlægningen af den økonomiske politik gav en stor og ret hurtig reduktion af inflationen i Danmark, som i tiåret fra 1982 til 1992 faldt fra over 10 pct. til 2 pct. Andre lande oplevede en lignende tendens.

Forebyggende inflationskontrol. Pengepolitik og valutakurspolitik

Hvis det er lykkedes at bringe inflationen nær den ønskede inflationsrate, er det næste spørgsmål: Hvordan kan den økonomiske politik tilrettelægges, så der er stor sandsynlighed for, at befolkningens inflationsforventninger fastholdes på et lavt niveau? Som det er nævnt i kapitlerne 8 og 11, har pengepolitikken i denne sammenhæng en vigtig rolle.

Pengepolitikkens rolle i inflationskontrollen

Af [kapitel 8](#) fremgik det, at pengepolitikken i mange lande føres med det hovedformål at holde inflationen på et lavt niveau. Pengepolitikken bliver dels brugt som et konjunkturpolitisk redskab, dvs. at bidrage til at den samlede efterspørgsel er tæt på den potentielle nationalindkomst. Dels bruges den til at holde inflationsforventningerne i ro. Pengepolitikkens opgave som konjunkturstabilisator illustreres i SE/SU-modellen gennem en påvirkning af SE-kurven, mens opgaven at stabilisere inflationsforventningerne vises gennem en påvirkning af SU_{KORT}-kurven. Det er den sidste opgave, der er i fokus her.

Renteændringer er hovedredskabet i pengepolitikken. De lande, der forfølger en klar inflationsmålsætning i pengepolitikken, hæver den pengepolitiske rente, når den

samfundsøkonomiske udvikling tyder på en inflation, der er på vej til at overstige den ønskede inflation. Bliver denne politik ført på en tydelig og konsekvent måde, vil der for husholdninger og virksomheder være god grund til at forvente en inflation tæt på centralbankens inflationsmål.

En pengepolitik, der er klar og tydelig og som har befolkningens tillid, er derfor et vigtigt element i den forebyggende inflationskontrol. Man taler om, at inflationsmålsætningen er et "nominelt anker" og om en *troværdig* pengepolitik. Hvis der omvendt er erfaring for, at centralbanken har svært ved at styre inflationen konsekvent, vil man ikke kunne forvente samme stabilitet i inflationsforventningerne.

Valutapolitikkens rolle i inflationskontrollen.

I økonomier med *flydende valutakurser* kan valutemarkedet supplere den pengepolitiske indsats for at holde inflationsraten nede. Hvis centralbanken hæver renten for at bremse inflationstendenser, vil det alt andet lige blive mere attraktivt at placere finansielle investeringer i det land, der hæver renten. Den kapitalimport, der følger, vil øge efterspørgslen efter landets valuta, der derfor apprecieres. Det betyder, at landets importvarer bliver billigere, når de omregnes til landets egen valuta. Faldet i importpriserne kan være med til at dæmpe prisstigninger og inflation i landet.

Denne mulighed er ikke til stede i lande, der holder *fast valutakurs* over for udlandet. Her kan man ikke føre selvstændig pengepolitik, men er tvunget til at "kopiere" pengepolitikken i det land/de lande, man holder fast valutakurs overfor. Det betyder, at hvis inflationskontrol er en vigtig målsætning i landets økonomiske politik, må to betingelser være opfyldt:

1. Landet må holde faste kurser over for valutaer fra lande, der har en inflationsmålsætning, der passer til landets ønsker, og som forfølger denne målsætning gennem en troværdig pengepolitik.
2. Landet må føre en troværdig fastkurspolitik, dvs. at der er tillid til, at landet vil gøre, hvad der er nødvendigt for at holde den faste valutakurs.

Disse vilkår er grundlaget for den forebyggende inflationskontrol i Danmark. Ovenfor blev det nævnt, at der i 1982 blev foretaget et kursskifte i den økonomiske politik, hvor ønsket om at holde en lav og stabil inflation blev opprioriteret. Den høje inflation, der herskede på dette tidspunkt, blev bekæmpet med indkomstpolitik og suppleret med indførelsen af den faste valutakurspolitik over for Tyskland og de øvrige deltagere i EF's valutasamarbejde. Siden 1982 har den faste valutakurspolitik været et hovedelement i den danske økonomiske politik og har bidraget afgørende til at holde inflation og inflationsforventninger stabile samt til at forbedre den danske betalingsbalance.

Fra euroens indførelse i 1999 har den danske fastkurspolitik rettet sig mod euroen. Det betyder, at Danmarks Nationalbanks pengepolitik tæt følger Den Europæiske Centralbanks pengepolitik. Som nævnt i [kapitel 8](#) er ECBs pengepolitik styret af en målsætning om at holde inflationen i nærheden af 2 procent.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

← Forrige

Næste →

Strukturpolitik på lang sigt. Vækst i potentiel indkomst

Aa

Den langsigtede strukturpolitik adskiller sig fra den kortsigtede ved, at den søger at påvirke niveauet for den potentielle nationalindkomst og dermed beliggenheden af den langsigtede SU-kurve.

I [kapitel 11](#) blev det nævnt, at størrelsen af den potentielle nationalindkomst var afhængig af mængden af produktionsfaktorer, produktionsfaktorernes produktivitet og den kendte teknologi. Den langsigtede strukturpolitik går ud på at påvirke disse faktorer på en måde, så de kan danne grundlag for en stigning i produktion og levestandard.

I [figur 12.17](#) er vist, hvordan den langsigtede strukturpolitik påvirker nationalindkomst og inflation. Det antages, at udgangspunktet er en situation (punkt 1), hvor nationalindkomsten er på niveau med den potentielle nationalindkomst Y^* , og inflationen er π_1 . Nu gennemføres en strukturpolitik, der øger den potentielle nationalindkomst til $Y^{*\emptyset}$.

Figur 12.17 Vækst i potentiel nationalindkomst

Det vises i figuren ved at flytte den langsigtede SU-kurve mod højre. En stigning i den potentielle nationalindkomst vil isoleret set skabe et negativt outputgab bestemt af forskellen mellem Y^* og $Y^{*\emptyset}$. Det negative outputgab er udtryk for, at alle produktionsressourcer ikke er udnyttet i fuldt omfang.

Efterhånden vil der - i overensstemmelse med argumentationen bag [figurerne 11.16](#) og [11.20](#) - ske en reduktion af lønstigninger, inflationsforventninger og inflation. Det vises i [figur 12.17](#) ved at flytte SU_{KORT} -kurven nedad. Den lavere inflation får eksporten og den samlede efterspørgsel til at stige, og nationalindkomsten øges til $Y^{*\emptyset}$, mens inflationen falder til π_2 . Ledigheden vil også falde. Da aktuel og potentiel nationalindkomst begge er øget, er der tale om en varig stigning i nationalindkomsten og et varigt fald i inflationen.

Med pilediagrammer kan virkningerne af en langsigtet strukturpolitik vises som i [figur 12.18](#). Næste spørgsmål er da: Hvordan udføres den langsigtede strukturpolitik i praksis?

Figur 12.18 Virkning af stigning i potentiel nationalindkomst

Långsigtet strukturpolitik er en fællesbetegnelse for alle økonomisk-politiske indgreb, der sigter mod at påvirke den potentielle nationalindkomst. Der kan være tale om flere typer af

økonomisk politik, der har et langsigtet mål, især erhvervspolitik, arbejdsmarkedspolitik, uddannelsespolitik og socialpolitik.

Erhvervspolitikken søger at øge den potentielle nationalindkomst ved at forbedre virksomhedernes produktionsvilkår og teknologi. Der kan være tale om støtte til forskning og udvikling, ændrede skatteregler, bedre infrastruktur og administrative lettelser for virksomhederne.

Arbejdsmarkedspolitikken har det overordnede formål at sørge for, at efterspørgsel og udbud på arbejdsmarkedet passer så godt som muligt til hinanden. Vigtige elementer i arbejdsmarkedspolitikken er bestræbelser på at øge erhvervsfrekvensen og på at øge arbejdskraftens mobilitet, så det effektive arbejdsudbud øges.

Som supplement til arbejdsmarkedspolitikken kan *socialpolitikken* anvendes til at begrænse antallet af personer i den erhvervsaktive alder, der på grund af fattigdom, sygdom eller langvarig arbejdsløshed mister kontakten til arbejdsmarkedet.

Et vigtigt mål i *uddannelsespolitikken* er, at befolkningens kvalifikationer udvikles, så de bliver i stand til at leve op til virksomhedernes ændrede behov. Et højt uddannelsesniveau er grundlaget for en høj produktivitet og dermed en betingelse for, at danske virksomheder kan klare sig i den internationale konkurrence.

Begrebet strukturpolitik bruges undertiden også om indgreb, der søger at øge incitamenterne til opsparing og investering, fx i form af ændringer i pensionssystemer og i skattereglerne for opsparingsordninger og investeringer.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

← Forrige

Næste →

Strukturpolitik i Danmark siden 1980

Aa

Omkring 1980 var der krisetendenser i dansk økonomi. De økonomiske nøgletal viste, at landet var langt fra at opfylde målsætningerne for den økonomiske udvikling:

- Inflationen var meget høj. Danmark havde en internationalt set meget høj rente, der afspejlede en lav grad af tillid til den danske penge- og valutakurspolitik.
- En lav privat opsparing og en dårlig konkurrenceevne havde ført til store underskud på betalingsbalancens løbende poster og en stor gæld til udlandet.
- Både den aktuelle ledighed og den strukturelle ledighed var meget høj.
- Store og langvarige underskud på de offentlige finanser og en meget høj og voksende offentlige gæld.

De dårlige økonomiske nøgletal viste, at den hidtidige økonomiske politik havde været utilstrækkelig til at sikre en tilfredsstillende økonomisk udvikling. Hovedmetoderne i den økonomiske politik havde indtil 1980 været konjunkturpolitik suppleret med devalueringer af den danske krone.

Fra starten af 1980'erne stod det klart, at den danske økonomi havde behov for strukturelle ændringer. Det blev starten på en periode, hvor strukturpolitikken fylder mere og mere i den økonomisk-politiske styring. I de følgende fire årtier blev der gennemført en lang række reformer, der kan grupperes i følgende hovedgrupper :

- Fast valutakurspolitik med det formål at sikre en stabil lav inflation og et renteniveau, der ligger på niveau med udlandet.
- Udbredelse af arbejdsmarkedspensionsordninger, som kan øge niveauet for den private opsparing og hjælpe med til at undgå betalingsbalanceproblemer.
- Skattereformer, der styrker incitamenter til beskæftigelse og opsparing.
- Arbejdsmarksreformer, der sikrer et mere fleksibelt arbejdsmarked.
- Styrket finanspolitiske planlægning

 Regulering af pensionsalderne efter udvikling i levetiden.

Fastkurspolitik

⋮

Efter regeringsskiftet i 1982 indførtes som nævnt den faste valutakurspolitik. Resultatet blev en hurtig reduktion af rentespændet overfor Tyskland. Siden midten af 1990'erne har den danske rente og inflation ikke længere ligget markant højere end niveauerne hos vores vigtigste handelspartnerne.

⋮

Arbejdsmarkedspensionsordninger

Fra slutningen af 1980erne indførtes obligatoriske arbejdsmarkedspensionsordninger på LO/DA-området, hvor det tidligere kun havde været funktionærerområdet, der var dækket. Indbetalingsprocenterne til ordningerne er siden gradvist blevet forøget.

Indførelsen skete som følge af Fælleserklæringen fra 1987 mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter. Denne treparts aftale udtrykte også at lønudviklingen skulle fastlægges under hensyntagen til konkurrenceevnen overfor udlandet.

Analyser² tyder på at arbejdsmarkedspensionerne har haft en afgørende betydning for opsparingstilbøjeligheden i den privat sektor og dermed for forbedringen af Danmarks betalingsbalance.

⋮

Skattereformer

Siden 1985 er der gennemført en række skattereformer, som har bidraget til at styrke incitamenterne til opsparing og beskæftigelse.

Opsparingen er søgt styrket ved at reducere skatteværdien og omfanget af en lang række fradrag i opgørelsen af indkomsten til beskatning. Fx er skatteværdien af rentefradraget for en topskatteyder nedsat fra 73 pct. i 1986 til godt 33 pct. i 2022.

Samtidig har reformerne søgt at reducere forskellene i beskatning mellem forskellige typer af indkomst for at mindske skattemæssigt begrundede omplaceringer af indkomst og opsparing. Dog har skattestoppet for ejendomsværdibeskæftningen betydet at afkast af ejerboliger er lavere beskattet end andre opsparingsformer.

Begrænsningen af fradagsmulighederne har givet et skatteprovenu, der i stor udstrækning er brugt til at sænke marginalskatterne og til at hæve grænsen for, hvornår man skal betale topskat. Disse ændringer virker² i retning af at øge arbejdsmarkedspensionens betydning for personer i beskæftigelse.

 Et andet element i skattereformerne sigter² mod at øge tilskyndelsen til at være i beskæftigelse uden at reducere indkomsten for personer uden for beskæftigelse. Vigtigt her er indførelsen af

et beskæftigelsesfradrag, der reducerer marginalskatteprocenten for personer med relativt lave lønindkomster ("skattelettelse i bunden").

Arbejdsmarksreformer

⋮

Frem til starten af 1990erne var arbejdsmarkedspolitikken koncentreret om "passive" ordninger, der havde til formål at forsørge personer, der var ramt af arbejdsløshed.

I løbet af 1990erne skiftede man fokus til "aktiv arbejdsmarkedspolitik" med skrappere krav til de ledige om at søge arbejde og om at deltage i aktiveringsprogrammer ⋮. Formålet i den aktive arbejdsmarkedspolitik er at hjælpe den ledige til komme hurtigst muligt i beskæftigelse.

I flere reformer siden 1990erne er den maksimale dagpengeperiode blevet forkortet.

Finanspolitisk styring

⋮

Fra omkring år 2000 har der været øget fokus på finanspolitikkens holdbarhed ⋮. Baggrunden var den demografiske udvikling med udsigt til store stigninger i årgange af ældre, der gav større udgiftsbehov, samtidigt med at den gradvise udtømning af ressourcerne i Nordsøen, der ville reducere de offentlige indtægter.

I 1997 udarbejdedes den første mellemfristede plan for udviklingen i de offentlige finanser. Der blev opstillet mål for den maksimale offentlige gæld i forhold til BNP samt mål for den offentlige strukturelle saldo.

Dette arbejde er siden blevet fortsat og udbygget. Efter finanskrisen er arbejdet med at sikre den finanspolitiske holdbarhed blevet skærpet og koordineret af EU.

Velfærdsaftaler og pensionsalder

⋮

Som et led i arbejdet med at sikre den finanspolitiske holdbarhed nedsatte regeringen i 2003 den såkaldte Velfærdscommission, som blandt andet fik til opgave at undersøge den forventede udvikling i velfærdsudgifterne frem til 2020, mulighederne for at finansiere disse og at fremlægge forslag til velfærdsreformer.

Velfærdscommissionen påpegede i sin rapport, at den stigende levealder gjorde, at den finanspolitiske holdbarhed hidtil havde været overurderet. Kommissionen kom med en lang række reformforslag. Navnlig forslaget om at justere pensionsalderen i takt med den stigende middellevetid fik effekt.

I Velfærdsaftalen fra 2006 blev det vedtaget at folkepensionsalderen og efterlønsalderen skulle hæves i takt med udviklingen i den forventede restlevetid for 60-årige.

Tilbagetrækningsaftalen fra 2011 fremrykkede reguleringen af pensionsalderen og forkortede efterlønsperioden. Siden velfærdsaftalen er folkepensionsalderen blevet øget fra 65 år i 2006 til 67 år som tidligste folkepensionsalder i 2023. For personer født i 2000 forventes en folkepensionsalder på 74,5 år. Folketinget skal hvert femte år tage stilling til forhøjelsen af folkepensionsalderen. Ultimo 2020 blev det vedtaget at hæve folkepensionsalderen til 69 år med virkning fra 2035 for personer, der fylder 68 år i 2035 eller senere.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

← Forrige

Næste →

Status på den aktuelle strukturelle økonomiske situation

Aa

De senere års økonomiske nøgletal viser, at Danmark har fjernet de krisetendenser, som prægede tiden omkring 1980:

- Der er opbygget en høj grad af troværdighed omkring Danmarks faste valutakurspolitik. Valget af fastkurspolitikken har betydet, at pengepolitikken i Danmark følger pengepolitikken i euroområdet og har samme målsætning, nemlig en lav prisstigningstakt på 2 pct. på årsbasis. Inflationen i Danmark har bevæget sig nær denne målsætning fra ca. 1990 til starten af 2022.
- Danmark har siden 1990erne haft store overskud på betalingsbalancen og opbygget en nettoformue overfor udlandet.
- Både den aktuelle ledighed og den strukturelle ledighed ligger lavt sammenlignet med udlandet.
- Pæne overskud på de offentlige finanser og en stabil lav offentlig bruttogæld gæld som andel af BNP. Finanspolitikken viser en stor grad af holdbarhed .

Forbedringen af de økonomiske nøgletal fra ca. 1980 til ca. 2020 tyder på, at den første strukturpolitik har bidraget til afgørende strukturelle forbedringer i dansk økonomi.

Den finanspolitiske holdbarhed tyder på, at den gode udvikling kan fastholdes mange år frem i tiden. Det skal dog understreges, at den beregnede finanspolitiske holdbarhed er baseret på en række forudsætninger, blandt andet at levetidsreguleringen af folkepensionsalderen fastholdes. I beregningerne forventes folkepensionsalderen fx at stige til 74,5 år for personer født i 2000.

Hvis Folketinget fremover vælger ikke at følge Velfærdsaftalens metode til at lade folkepensionsalderen følge levetiden, vil arbejdsstyrken ikke øges så meget som forudsat, jf. [figur 12.19](#). Og finanspolitikken vil ikke være holdbar².

Figur 12.19 Bidrag til ændring i arbejdsstyrken 2020-2080

*Kilde: Grundforløb for den langsigtede økonomiske udvikling. DREAM 2022
(www.dreamgruppen.dk)*

I de sidste to afsnit er kun berørt de økonomisk-politiske målsætninger om ledighed, prisstabilitet, betalingsbalance og vækst. Målsætningen om en socialt rimelig fordeling af samfundets goder er forbigået. Her viser udviklingen, at Danmark i perioden har oplevet en stigning i den økonomiske ulighed. Ginikoefficienten for de disponibele indkomster er steget fra godt 20 pct. i 1980erne til knap 30 pct. i dag. Om det har sammenhæng med den første strukturpolitik, er svært at sige. Finansministeriet peger på udviklingen i overførselsindkomster, aktieindkomster og boligafkast som vigtige faktorer for stigningen i indkomstuligheden.

Strukturpolitik fremover. Andengenerationsreformer.

I relation til SE-SU modellen kan man udtrykke de seneste 40 års udvikling i Danmark ved, at det er lykkedes at få SU-kurven stabiliseret på et niveau med et lavt niveau for forventet inflation. Samtidig er den langsigtede SU-kurve blevet rykket til et niveau, hvor den strukturelle ledighed er lav. Det er primært sket ved at øge antallet af personer på arbejdsmarkedet. Et vigtigt redskab har været ændringer i økonomiske incitamenter ved at justere skatter og indkomstoverførsler.

Der er i Danmark udbredt politisk ønske om at fastholde effekten af de gennemførte reformer. Men der er også ønsker om at fortsætte reformer, der kan øge befolkningens velfærd yderligere. I den forbindelse er det påpeget, at muligheden for at reducere ledigheden og øge kvantiteten af arbejdsudbudet er ved at være udtømte. I stedet er der behov for at tænke nye veje i strukturpolitikken

Disse nye veje, som er blevet kaldt "andengenerationsreformer", fokuserer mere på kvalitative ændringer, som kan øge den potentielle nationalindkomst ved at forbedre produktiviteten i ressourceanvendelsen. Det kan fx ske ved at forbedre indretningen af uddannelsessystemet og dermed kvaliteten af arbejdskraften, de selvstændige erhvervsdrivendes vilkår og styringen af den offentlige sektor.

I 2020 nedsatte regeringen den såkaldte Reformkommission, der fik til opgave at

- komme med forslag til forbedringer og mere fleksibilitet på ungdomsuddannelsesområdet og særligt have fokus på de unge, som ikke får en uddannelse, og hvordan der kan skabes større mobilitet på tværs af generationer.
- have fokus på borgere, der har svært ved at opnå eller fastholde beskæftigelse, fx ufaglærte, ikke-vestlige borgere, som har været mange år i Danmark uden at kunne holde fast i et arbejde og seniorer, som skal hjælpes hurtigere tilbage i job, efter at de er blevet ledige.
- komme med ideer til at styrke erhvervslivets muligheder for at skabe gode job og øge produktiviteten. Det kan fx ske ved at forbedre rammerne for investeringer, ny teknologi og innovation, sikre sund og effektiv regulering samt fremme forskning og udvikling. Et særligt fokusområde vil være at understøtte flere innovative virksomheder og højproduktive arbejdspladser samt erhvervslivets bidrag til den grønne omstilling blandt andet ved at skabe gode rammer for at udvikle danske styrkepositioner.

Reformkommissionen kom med sine første anbefalinger¹¹ i april 2022. Anbefalingerne koncentrerer sig om tre hovedområder:

1. Nye veje til de længste uddannelser. Blandt andet ved
 - at gøre det almindeligt at afslutte en videregående uddannelse med en etårig kandidatgrad
 - etablering af gratis videregående voksen- og efteruddannelse
 - øgede bevillinger til etårige kandidatuddannelser og erhvervkandidatuddannelser finansieret ved SU-omlægning fra stipendium til lån på kandidatuddannelsen
 - nyt optagelsessystem til de videregående uddannelser
2. Livslang læring til dem med mindst uddannelse

OECD's strukturpolitiske forslag

Som nævnt i [kapitel 10](#) holder OECD løbende øje med strukturelle problemer i medlemslandenes økonomi. Det sker ved hjælp af en række indikatorer for strukturelle økonomiske forhold, der anvendes som grundlag for en sammenligning af medlemslandene. Resultaterne med tilhørende handlingsforslag fremsættes hvert andet år i rapporten "Economic Policy Reforms: Going for Growth". Hovedanbefalingerne fra OECD til den danske regering har i de senere år været:

- Reduktion af marginalbeskatning af arbejdsindkomster samt begrænsning af fradragsret for renteudgifter.
- Integrationsindsatsen bør styrkes i uddannelsessektoren.
- Styrkelse af konkurrencen, især i detailhandelen og i forsyningen med offentligt betalte ydelser. Konkurrencemyndighedernes adgang til at gibe ind overfor konkurrencebegrænsninger bør styrkes.
- Fjernelse af huslejeregulering, øget ejendomsværdibeskæftning og reduktion af støtten til almennyttige boliger. Fordelene vil være et mere fleksibelt boligmarked og en mere mobil befolkning.
- Klimapolitikken bør indrettes så den bliver mere omkostningseffektiv. Øget vægt bør lægges på en ensartet CO₂-afgift på tværs af alle kilder til udledning af drivhusgasser. Kun bæredygtig biomasse bør klassificeres som emissionsneutral.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

← Forrige

Næste

Samarbejde om økonomisk politik i EU

Aa

I det foregående er det flere gange blevet omtalt, hvordan den økonomisk-politiske prioritering har ændret sig gennem de seneste 50 år. I dag lægger man i de fleste lande vægt på at holde inflationen på et lavt og stabilt niveau, som en forudsætning for at kunne have en vedvarende økonomisk vækst med god beskæftigelse og ligevægt på betalingsbalancen. I takt hermed er den traditionelle konjunkturpolitik trådt i baggrunden til fordel for den langsigtede strukturpolitik.

Denne udvikling afspejler sig også i udviklingen af det makroøkonomiske samarbejde i EU. Her ses pengepolitikken som det centrale redskab til at kontrollere inflationsraten. Pengepolitikken er fælles for alle lande i Euro-området. Det indebærer som nævnt i [kapitel 4](#) og [8](#), at de enkelte lande i euro-samarbejdet ikke kan føre selvstændig pengepolitik og valutakurspolitik. Derimod er finanspolitikken og store dele af strukturpolitikken overladt til de enkelte lande.

Man kan ikke altid regne med, at den fælles pengepolitik og euro-kursens udvikling passer lige godt til den økonomiske situation i alle medlemslande. Der kan derfor være en fordel ved, at de enkelte lande har bevaret kontrollen over finanspolitikken og strukturpolitikken, så disse politikker kan justeres efter de nationale behov. På den anden side er der også et stort behov for at koordinere den økonomiske politik mellem medlemslandene, hvis der ikke skal opstå spændinger i det monetære samarbejde, især blandt eurolandene, jf. [kapitel 4](#).

Som det tidligere er beskrevet, var de hidtidige rammer for finanspolitikken, fastlagt i Stabilitets- og Vækstpagten, ikke tilstrækkelige til at sikre finansiell og økonomisk stabilitet i årene efter finanskrisen. Det har ført til nye og skærpede regler for finanspolitikkens udformning i eurolandene og EU-landene udenfor, jf. [kapitel 8](#).

I [kapitel 4](#) blev det nævnt, at dannelsen af en velfungerende monetær union kræver, at deltagerlandene har fleksible arbejdsmarked og en ensartet økonomisk struktur. Hvis det er tilfældet, vil de enkelte lande nemmere kunne tilpasse sig den fælles valuta og den fælles pengepolitik. For at bringe euro-området nærmere en velfungerende monetær union, koordineres de overordnede generelle retningslinjer for den økonomiske politik.

 Foregår ved, at EU's økonomi- og finansministre i det såkaldte ECOFIN-råd med mellemrum udarbejder overordnede retningslinjer for den økonomiske politik i EU-området.

Retningslinjerne suppleres med en række anbefalinger til de enkelte medlemslande.

I de enkelte medlemslande udmøntes de overordnede retningslinjer i udarbejdelsen af årlige Nationale Reformprogrammer i de enkelte lande. På baggrund af en årlig Rapport om Bæredygtig Udvikling fra EU-kommissionen vurderer Det europæiske Råd de enkelte EU-landes fremskridt med hensyn til at nærme sig de overordnede mål og de landespecifikke anbefalinger. Rapporten danner grundlag for justering af de nationale anbefalinger.

I 2022 er samarbejdet om den økonomiske politik for bæredygtig udvikling præget af udmøntningen af den genopretningspakke , der blev vedtaget i 2021 med det formål at støtte den økonomiske genopretning efter coronapandemien.

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

← Forrige

Næste

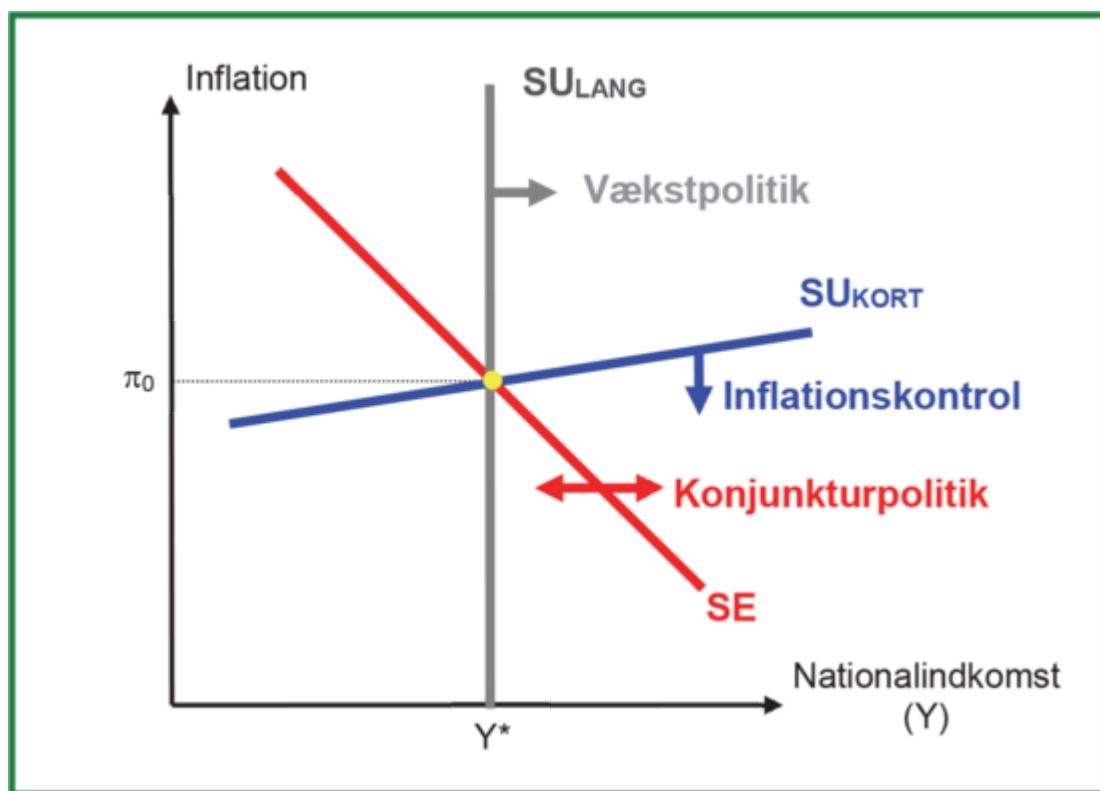
Sammenfattende om økonomisk politik

Aa 📖 ⋮

I dette kapitel er mål og midler i den økonomiske politik på kort og lang sigt blevet analyseret ved hjælp af SE/SU-modellen. I [figur 12.5](#) opdeltes den økonomiske politik i konjunkturpolitik og strukturpolitik.

Konjunkturpolitikkens opgave er at holde aktivitetsniveauet i samfundsøkonomien på et niveau nær den potentielle nationalindkomst. Formålet er, at man på den ene side undgår længere perioder med store positive outputgab, der kan skabe risiko for høj inflation, og på den anden side undgår længere forløb med store negative outputgab, hvor ledigheden ligger væsentligt højere end den strukturelle ledighed.

Hovedredskaberne i konjunkturpolitikken er finanspolitik og pengepolitik. I SE/SU-modellen illustreres konjunkturpolitikken gennem forskydninger af SE-kurven.

Figur 12.20 Hovedtyper af økonomisk politik

I store økonomier med flydende valutakurser anvendes en kombination af finanspolitik og pengepolitik i konjunkturpolitikken. I Danmark og andre små økonomier med faste

valutakurser er finanspolitikken hovedredskabet i konjunkturpolitikken, idet pengepolitikken er "låst" for at fastholde valutakursen.

I konjunkturpolitikken er det målsætningerne om at holde *fuld beskæftigelse* og om at *undgå høj inflation*, som er i fokus.

Strukturpolitikken blev i [figur 12.5](#) opdelt i to dele: Inflationskontrol og vækstpolitik.

Inflationskontrollen sigter mod at påvirke inflationsforventningerne, så de passer til ønsket om en *lav og stabil inflation*. I SE/SU-modellen illustreres inflationskontrollen gennem bestræbelserne på at holde den kortsigtede SU-kurve på et niveau i nærheden af den ønskede inflation. Hvis inflationen har bidt sig fast på et uønsket højt niveau, kan man anvende indkomstpolitiske metoder til at dæmpe inflationsforventningerne og dermed flytte SU_{KORT} -kurven nedad. Til at fastholde SU_{KORT} -kurven på et lavt niveau, kan man anvende pengepolitikken. Hvis man fra myndighedernes side konsekvent forfølger et bestemt inflationsmål, kan man fastholde inflationsforventningerne på dette niveau.

I Danmark kan man som nævnt ikke anvende pengepolitikken selvstændigt. I stedet anvender man valutakurspolitikken til at nærme sig målet om lav og stabil inflation. Med en konsekvent fast valutakurspolitik over for euroen hægter Danmark sig på pengepolitikken i euro-området, der netop har en lav inflation som den dominerende målsætning. Med lav inflation og stabil valuta søger Danmark at skabe grundlag for at fastholde en *høj beskæftigelse* samt en *god betalingsbalance*.

Med *vækstpolitikken* er fokus på ønsket om *bæredygtig økonomisk vækst*, der kan danne grundlag for forøget levestandard og velfærd. I SE/SU-modellen illustreres vækstpolitikken ved at rykke den langsigtede SU-kurve mod højre. Vækstpolitikken gennemføres ved at reformere de økonomiske strukturer, så mængden af ressourcer i produktionen øges, og produktiviteten af ressourcerne forbedres. I de foregående afsnit er der givet en række eksempler på, hvordan vækstpolitikken mere konkret søges gennemført i Danmark og EU.

Hovedpunkter i kapitel 12

Redegør for eller svar på følgende:

- Målsætninger og målkonflikter i den økonomiske politik.
- Hvorfor er der behov for økonomisk politik?
- Former for økonomisk politik. Konjunkturpolitik og strukturpolitik.
- Virkning af konjunkturpolitik på kort og lang sigt.
- Strukturpolitik på kort og lang sigt.

- Hovedpunkter i strukturpolitikken i Danmark siden 1980
- Hvordan foregår samarbejdet om den økonomiske politik i EU?

Kommentar til indholdet? Skriv til redaktionen

[← Forrige](#)

[Næste →](#)